

بنام یزدان پاک

اقتصاد خانواده

تألیف:

دکتر حسن هاشمی داران

مهندس حسین شیرانی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

۱۳۸۴

هاشمی داران حسن

اقتصاد خانواده / حسن هاشمی داران - حسین شیرانی،

تهران: پرسمان، ۱۳۸۴

ISBN : 964 - 8079 - 63 - 3 ص 279

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا

۱ - اقتصاد خانواده ۲ - تعاریف و مفاهیم اقتصادی ، الف . عنوان

۳۳۸/۱۴

۲ هـ. ک/۵/۴۹۴ S

۸۴ - ۱۱۴۹۷ م

کتابخانه ملی ایران

اقتصاد خانواده

تألیف: حسن هاشمی داران - حسین شیرانی

ناشر: پرسمان

چاپخانه: کیمیا

لیتوگرافی: پلک

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۸۴

قیمت: ۲۴۰۰۰ ریال

شابک: ۳ - ۶۳ - ۸۰۷۹ - ۹۶۴

پیشگفتار

اقتصاد خانواده را شاید بتوان به عنوان یکی از اساسی‌ترین شاخه‌های علوم اجتماعی به شمار آورد، زیرا این علم بطور مستقیم انسانها و خانواده‌ها را هدف قرار می‌دهد و می‌کوشد تا به یاری دانش‌هایی مانند اقتصاد و جامعه‌شناسی مسایل اقتصادی خانواده را که به عنوان کوچکترین و اولین گروه اجتماعی به شمار می‌رود مورد کنکاش قرار دهد. اقتصاد خانواده همواره در خانواده‌ها وجود داشته و در چارچوب شرایط اجتماعی - اقتصادی هر دوره شکل خاصی به خود گرفته است. اما آنچه که به گونه‌ای روز افزون اهمیت یافته شکل نوین اقتصاد خانواده است که در چارچوب زندگی صنعتی و همخوان با آن، پیوسته تکامل و گسترش می‌یابد. نکته مهم این است که نظام اقتصادی خانواده به گونه‌ای تکوین یابد تا بتواند به نیازهای افراد خانواده که پیوسته گسترش می‌یابد و پیچیده‌تر می‌شود پاسخ گوید.

نوشته حاضر اولین کتاب در زمینه اقتصاد خانواده در ایران است که بطور منسجم انتشار می‌یابد و تلاشی کوچک در این زمینه به شمار می‌آید. در این چارچوب کوشش شده است تا یک رشته اطلاعات در زمینه مسایل اقتصادی خانواده مطرح گردد.

هر خانواده‌ای باید قادر باشد مسایل مربوط به هزینه‌های خود را تحلیل و بر پایه منافع مادی و معنوی خود و منافع ملی، چگونگی مصرف خود را تعیین نمایند. تسلط انسان بر سرنوشت خویش و زندگی، بر پایه آنچه که اعضای خانواده، اصولی می‌دانند ظاهراً امری دور از دسترس می‌باشد ولی اراده کردن برای برخورد آگاهانه و کسب دانش و آگاهی لازم و اقدام مناسب، نخستین گامهای عملی تغییر دهنده و سرنوشت به شمار می‌آیند.

این کتاب در نه فصل نوشته شده است که هر فصل نسبتاً مستقل و در عین حال با فصلهای دیگر دارای پیوندی ارگانیک می‌باشد.

• فصل اول: کلیاتی درباره خانواده می‌باشد که شامل تعاریف، انواع خانواده و سایر مسایل مرتبط با خانواده می‌باشد.

• فصل دوم: تعاریف و مفاهیم اقتصادی را دربر می‌گیرد که تعاریف اقتصاد از دیدگاه متفکران اقتصاد و مسایل مربوط به کلیات اقتصاد مورد بررسی قرار گرفته است.

• فصل سوم: پیشینه اقتصادی و اجتماعی خانواده در دوره‌های مختلف را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

• فصل چهارم: در خصوص مدیریت اقتصادی خانواده و مسایل مربوط به آن را با توجه به دیدگاه متفکران علم مدیریت مورد تحلیل قرار داده است.

- فصل پنجم: بحث بهره‌وری در خانواده و مسایل مربوط به آن را مورد مطالعه قرار گرفته است.
 - فصل ششم: برنامه‌ریزی اقتصادی در خانواده است که در واقع مهمترین بخش اقتصادی خانواده را بخود اختصاص می‌دهد.
 - فصل هفتم: مربوط به الگوی مصرف در خانواده است که الگوی مصرف در خانواده بطور کلی و در ایران بطور اخص مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.
 - فصل هشتم: مسأله اشتغال زنان با توجه به ابعاد مختلف و دیدگاههای متفاوت مورد بحث قرار گرفته است.
 - فصل نهم: اختصاص به رفاه خانواده دارد که مسایل مربوط به شاخص‌های رفاه روابط بین آنها مورد کنکاش قرار گرفته است.
 - فصل دهم: ویژگیهای اقتصادی و اجتماعی از منظر آماری و مباحث نظری با استفاده از نمودارهای مختلف مورد تحلیل قرار گرفته است.
- امیدواریم کتاب حاضر بتواند پاسخگوی مشکل دانشجویان و اساتید و پژوهشگران را تا حدودی برآورده سازد. البته ناگفته نماند که نارسائیه‌ها و معایبی هم در این کتاب وجود که از خوانندگان تقاضا می‌شود با راهنمائیهای خود ما را یاری نمایند تا در چاپ بعدی در رفع آن بکوشیم.
- دکتر حسن هاشمی داران
مهندس حسین شیرانی

مردادماه ۱۳۸۴

فهرست مطالب

فصل اول

کلیاتی درباره خانواده

- ۱-۱ تعاریف ۱
- ۲-۱ انواع خانواده ۲
- ۳-۱ تشکیل خانواده ۴
- ۴-۱ زمینه تاریخی تغییرات ساختار خانواده ۶
- ۵-۱ جنسیت و پدرسالاری ۷
- ۶-۱ پایگاه اجتماعی خانواده ۹
- ۷-۱ ثروت خانواده و نابرابریهای اجتماعی ۱۱
- ۱-۷-۱ ارث بری در خانواده ۱۱

فصل دوم

تعاریف و مفاهیم اقتصادی

- ۱-۲ تعریف اقتصاد ۱۴
- ۲-۲ کالا و انواع آن ۱۶
- ۳-۲ احتیاج یا نیاز ۱۷
- ۴-۲ نیاز به شغل و نظام اقتصادی ۲۰
- الف- تعریف ۲۰
- ب- گستردگی ۲۲
- ج- نظام اقتصادی و تضاد طبقاتی ۲۳
- د- توزیع درآمدها در اقتصاد ۲۴
- ه- نتیجه توزیع درآمدها در اقتصاد ۲۶

۲۷.....	و- طبقه‌بندی نیازها
۲۸.....	ک- انتخاب کالای مصرفی
۲۹.....	ز- نوع کالاهای مصرفی
۲۹.....	ه- وضعیت مصرف

فصل سوم

پیشینه اقتصادی- اجتماعی خانواده

۳۱.....	۱-۳ خانواده در دوره تولید خوراک
۳۲.....	۲-۳ خانواده در دوره تولید ماشینی
۳۴.....	۳-۳ ویژگیهای اقتصادی- اجتماعی خانواده امروزی
۳۵.....	۴-۳ آگاهی زن و مرد نسبت به مسائل اقتصادی خانواده
۳۹.....	۵-۳ تحول خانواده در ایران
۴۰.....	۱-۵-۳ حجم و بعد خانوار ایرانی

فصل چهارم

مدیریت اقتصادی خانواده

۴۲.....	۱-۴ تعاریف و مفاهیم
۴۳.....	۲-۴ مدیریت اقتصادی به مثابه یک نظام
۴۴.....	۱-۲-۴ انعطاف‌پذیری در مدیریت اقتصادی خانواده
۴۵.....	۲-۲-۴ ضرورت تعالی نظام مدیریت اقتصادی خانواده
۴۶.....	۳-۲-۴ مدیریت اقتصادی خانواده و نقش زد و مرد
۴۸.....	۳-۴ مدیریت زنان در اقتصاد خانواده
۴۹.....	۱-۳-۴ راهکارهای مدیریت زمان در خانواده
۵۱.....	۴-۴ مدیریت اقتصادی در خانواده
۵۷.....	۵-۴ مدیریت اقتصادی خانواده ایرانی در گذشته

۵۹.....	۶-۴ مدیریت اقتصادی خانواده و هزینه‌های مربوط به آن
---------	--

فصل پنجم

بهره‌وری در خانواده

۶۶.....	۱-۵ تعریف
۶۷.....	۲-۵ صرفه‌جویی در هزینه‌ها
۶۷.....	۳-۵ راههای بهبود بهره‌وری در خانواده
۷۰.....	۴-۵ بهره‌وری و نقش مادران
۷۳.....	۵-۵ ارزش تولیدات خانگی و بهره‌وری در خانواده
۷۶.....	۶-۵ سایر موارد بهره‌وری در خانواده

فصل ششم

برنامه‌ریزی اقتصادی خانواده

۸۴.....	۱-۶ مقدمه
۸۵.....	۲-۶ مراحل برنامه‌ریزی
۸۶.....	۳-۶ مراحل برنامه‌ریزی در خانواده
۹۱.....	۴-۶ پیش‌بینی و تنظیم بودجه خانواده
۹۳.....	۵-۶ بررسی وضعیت هزینه‌های خانواده
۹۷.....	۶-۶ هزینه کار کردن در خانواده
۱۰۱.....	۷-۶ صرفه‌جویی در هزینه خانواده
۱۰۵.....	۸-۶ نظم و قاعده در خرج کردن
۱۱۳.....	۹-۶ موارد عدم موازنه در بودجه خانواده

فصل هفتم

الگوی مصرف در خانواده

۱۱۸.....	۱-۷ ضروری بررسی الگوی مصرف در خانواده
----------	---------------------------------------

۱۱۹.....	۲-۷ تحلیل الگوی مصرف
۱۲۱.....	۳-۷ تعاریف و مفاهیم الگوی مصرف
۱۲۴.....	۴-۷ الگوی مصرف و درآمد
۱۳۰.....	۵-۷ مصرف خانوار و اندازه آن
۱۳۰.....	۶-۷ مفهوم مصرف گسترده
۱۳۲.....	۷-۷ بررسی الگوی مصرف خانوارها با توجه به قیمت جاری و ثابت
۱۳۵.....	۸-۷ اصول حاکم بر قضیه الگوی مصرف
۱۳۷.....	۹-۷ الگوی مصرف در ایران پس از انقلاب
۱۴۱.....	۱۰-۷ درآمد و مصرف خانواده
۱۴۴.....	۱۱-۷ فقر و وسعت شکاف طبقاتی در جامعه
۱۵۰.....	۱۲-۷ پس انداز در خانواده و دلایل آن
۱۵۱.....	۱۳-۷ نظریه درآمد در دوران زندگی
۱۵۳.....	۱۴-۷ نظریه درآمد نسبی - دوزبندی
۱۵۴.....	۱۵-۷ نظریه درآمد دائمی - فریدمن
۱۵۷.....	۱۶-۷ میل متوسط و نهایی به مصرف
۱۶۱.....	۱۷-۷ سایر موارد مؤثر در مخارج مصرفی

فصل هشتم

خانواده و اشتغال زنان

۱۶۳.....	۱-۸ پیشینه اشتغال زن
۱۶۹.....	۲-۸ بررسی عوامل مختلف اشتغال زنان
۱۷۲.....	۳-۸ بررسی وضعیت فرزندان مادران شاغل
۱۷۴.....	۴-۸ عضو مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی
۱۷۷.....	۵-۸ نقش زنان در رسانه‌های جمعی
۱۷۸.....	۶-۸ اشتغال زنان و فشارهای ناشی از نقش‌های متعدد

۱۷۹.....	۷-۸ محدودیت و موانع مشارکت اجتماعی زنان
۱۸۰.....	۸-۸ ابعاد اشتغال زن
۱۸۲.....	۹-۸ آثار و نتایج اشتغال زن
۱۸۳.....	۱۰-۸ زن خانه‌دار در برابر زن شاغل
۱۸۵.....	۱۱-۸ اشتغال زنان در ایران
۱۹۳.....	۱۲-۸ نگاهی به مسایل و مشکلات زنان خانواده‌ای کارگری
۱۹۵.....	۱۳-۸ وضعیت کنونی زنان شاغل در ایران
۱۹۶.....	۱۴-۸ تحلیل وضعیت اشتغال زنان در ایران

فصل نهم

رفاه خانواده

۲۰۲.....	۱-۹ تعاریف و مفاهیم
۲۰۴.....	۲-۹ اندازه‌گیری رفاه خانواده
۲۰۵.....	۲-۹ عوامل تشکیل دهنده رفاه
۲۰۷.....	۳-۹ جمع‌بندی شاخص‌های رفاه
۲۰۷.....	۳-۹ سلسله جمع‌بندی شاخص‌ها
۲۱۰.....	۲-۳-۹ اندازه‌گیری رفاه
۲۱۷.....	۳-۳-۹ شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی

فصل دهم

ویژگیهای اقتصادی-اجتماعی خانوارهای شهری و روستایی در ایران

۲۲۱.....	۱-۱۰ مقدمه
۲۲۳.....	۲-۱۰ ویژگیهای اجتماعی و اقتصادی خانوارهای شهری
۲۲۷.....	۳-۱۰ بررسی تحولات درآمد و هزینه خانوارهای ایرانی
۲۴۹.....	۴-۱۰ دخل و خرج خانوارهای ایرانی
۲۵۰.....	۵-۱۰ ویژگیهای اقتصادی-اجتماعی خانوارهای روستایی